

HEILIGE EFREM DE SYRIER

WERKEN

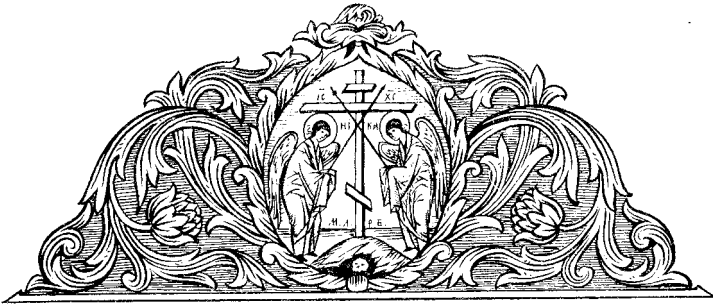
DEEL 4

Gozalov Books
Den Haag

© Gozalov Books, Den Haag, 2012
gozalovbooks@planet.nl
Orthodox Klooster, Diksmuide

Oorspronkelijk uitgegeven in het Grieks
door 'To Periboli tès Panagias',
1e druk, Thessalonika, 1990.
Vertaald door M. Theodora Portaïtissida.

ISBN 978-90-79889-30-3

1862 - 150 JAAR ORTHODOXIE IN BELGIË - 2012

**TOT EER EN LOF
VAN DE ALMACHTIGE DRIEËNHEID,
VAN DE ALHEILIGE MOEDER GODS
EN VAN ALLE HEILIGEN.**

Tijdens het bestuur van Zijne Heiligheid KYRILL,
Patriarch van Moskou en geheel Rusland;

Met de zegen van de zeer Hooggewijde SIMON,
Aartsbisschop van Brussel en België;

wordt dit boek: HEILIGE EFREM DE SYRIËR, WER-
KEN, DEEL 4, uitgegeven bij de viering van het **150-jarig
jubileum** van de Orthodoxe Kerk in België: 1862-2012
vertaald uit het Grieks door de moniale Theodora Por-
taïssida van het Klooster Portaïtissa in Trazegnies in
samenwerking met archimandriet Thomas, Abt van het
Orthodox Klooster, Moeder Gods, Troosteres der Bedroef-
den te Pervijze-België.

en gedrukt en uitgegeven door de zorgen van de Uitgeverij
GOZALOV BOOKS in de door God beschermde stad Den
Haag-Nederland, in het jaar 2012 na de Geboorte in het
vles van onze Heer Jezus Christus.

OVER DE WEDERKOMST VAN ONZE HEER JEZUS CHRISTUS

CHRIJSTUS BEMINNENDE BROEDERS, luistert naar wat ik ga zeggen over de tweede en vreeswekkende komst van onze Heer Jezus Christus. Ik bracht mezelf namelijk dat uur te binnen en ik beefde van vrees toen ik dacht aan wat dan geopenbaard zal worden. Want wie zou dat kunnen beschrijven? Welke tong zou dat onder woorden kunnen brengen? En welke oren zouden dat kunnen aanhoren, dat de Koning der Koningen zal opstaan van Zijn roemrijke troon en zal nederdalen om allen die de wereld bewonen te bezoeken, en rekenschap van hen zal vragen, en aan hen die waardig zijn een goede beloning zal schenken, maar hen die straf verdienen zal overgeven aan de foltering, als rechtvaardige Rechter?

Als ik dat alles overdenk, worden mijn ledematen bevangen door vrees en ik raak volkomen verlamd. Mijn ogen vergieten tranen, mijn stem verstomt, mijn lippen verstijven en ik kan niet langer denken. Ik word ten zeerste gedrongen door de noodzaak te spreken voor uw nut, maar de vrees dwingt me te zwijgen! Want zulke grote en vreeswekkende wonderen hebben van het begin van de schepping af nog niet plaatsgevonden, en zullen evenmin plaatsvinden in de komende geslachten.

Vaak gebeurt het nu dat bij een heel hevige bliksemflits we allen beven en ons ter aarde buigen. Hoe zouden we het dan kunnen verdragen, wanneer we het bazuingeschal vanuit de hemel horen, dat krachtiger is dan welke donderslag ook, en dat zal roepen en de rechtvaardigen en onrechtvaardigen zal doen ontwaken die vanaf het begin van de wereld gestorven zijn? Dan zullen in de Hades de beenderen van de menselijke natuur, zodra ze het geluid van de bazuin gehoord hebben, haastig rondgaan, op zoek naar hun geledingen en zullen we alle mensen zien opstaan, in een oogwenk ieder vanaf zijn

plaats, en van de vier hoeken der aarde bijeenkomen naar het gerecht! Want de grote Koning, Die de macht heeft over elk menselijk bestaan, zal bevel geven, en onmiddellijk, haastig en vol vrees, zal de aarde zijn doden teruggeven, en de zee eveneens¹; en zowel zij die verscheurd zijn door wilde dieren als zij die in stukken gescheurd zijn door vissen, en zij die door roofvogels zijn verscheurd, zullen allen in een oogwenk verschijnen, en er zal geen haar aan hen ontbreken.

Hoe zullen we dat verdragen, broeders, wanneer we de rivier van vuur zien die komt aanstormen, als een woeste zee, en de bergen en valleien zal verslinden, en de aarde met al wat daarop is zal verbranden²? Dan, geliefden, zullen door dat vuur de rivieren verdwijnen, de bronnen opdrogen, de sterren zullen vallen, de zon zal uitdoven, de maan zal vergaan, en de hemel zal terugwijken als een boekrol, zoals geschreven staat³. Dan zullen de engelen uitgezonden worden en overal rondgaan om de uitverkorenen te verzamelen uit de vier windstreken, zoals de Heer gezegd heeft, van het ene uiteinde des hemels tot het andere⁴. Dan zullen wij, volgens Zijn belofte, een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zien⁵.

Hoe zullen we dat dan verdragen, Christus beminnde broeders, wanneer we zullen zien dat de vreeswekkende troon gereed wordt gemaakt, en het teken van het kruis zal verschijnen, waarop Christus vrijwillig voor ons werd vastgenageld? Wanneer we allen in de hoogste hemel de vreeswekkende en heilige scepter van de grote Koning zien, dan zullen we onmiddellijk allen het woord van Christus begrijpen en ons herinneren hoe Hij tevoren gesproken heeft: dat het teken van de Mensenzoon aan de hemel zal verschijnen⁶; en allen zullen er zeker van zijn dat daarna de Koning verschijnt.

Mijn broeders, op dat uur zal ieder bedenken hoe hij de vreeswekkende Koning tegemoet zal gaan, en al zijn daden in herinnering roepen. En hij zal zijn daden vóór zich zien, zowel de slechte als de goede. Dan zullen alle barmhartigen en allen die zich oprecht bekeerd hebben, zich verheugen bij het zien van de smeekbeden die zij voor zich uit hebben gezonden. En

de barmhartigen zullen de armen en de hongerigen zien, aan wie zij hier barmhartigheid hebben betoond. Zij smeken voor hen en verhalen aan de Engelen en de mensen het goede dat zij van hen hebben ondervonden. Anderen zullen de tranen zien en de inspanningen die ze hebben verricht door hun bekering; en zij zullen daar staan: verheugd, stralend en roemrijk, wachtend op de gelukzaligheid waarop zij gehoopt hebben en de openbaring van de heerlijkheid van onze grote God en Verlosser Jezus Christus⁷. En waarom noem ik niet onmiddellijk het belangrijkste? Dat we dan die luide stem en dat vreeswekkende geroep vanuit de hoge hemelen zullen horen: “Zie, daar is de Bruidegom! Zie, daar komt de Rechter! Zie, de Koning verschijnt! Zie, de hoogste Rechter komt! Zie, de God van het heelal komt om de levenden en de doden te oordelen!”

Dan, Christus beminnde broeders, zullen door dat geroep de grondvesten en de ingewanden van de aarde beven, van het ene uiteinde tot het andere, en de zee en alle diepten. Dan, broeders, zullen verdriet en vrees en ontzetting elke mens beheersen, door dat geroep en door het geluid van de bazuinen, en door de schrik en de spanning over wat de wereld gaat overkomen. Want de krachten der hemelen zullen geschokt worden, zoals geschreven staat⁸. Dan zullen de Engelen vooruit gaan, de koren der Aartsengelen zullen hen vergezellen; de Cherubim en de Serafim met de vele ogen zullen met luide en machtige stem roepen: “Heilig, heilig, heilig is de Heer God, de Almachtige, Die was, en Die is, en Die komt!”⁹. En alle schepselen in de hemel en op aarde en onder de aarde zullen met kracht uitroepen: “Gezegend de Koning Die komt in de naam des Heren”¹⁰. Dan zullen de hemelen gespleten worden en zal de Koning der koningen verschijnen, onze smetteloze en roemrijke, als een vreeswekkende bliksemflits vol macht en onuitsprekelijke heerlijkheid, zoals ook Johannes de Theoloog verkondigd heeft toen hij zei: “Zie, Hij komt op de wolken en elk oog zal Hem zien, ook zij die Hem doorstoken hebben, en alle geslachten der aarde zullen om Hem weeklagen”¹¹. Hoe moet de ziel dan zijn, om dat te kunnen verdragen? Want de hemel en de aarde zullen wegvluchten, zoals de Theoloog ook

nog gezegd heeft: “Toen zag ik een grote witte troon en Hem Die erop gezeten was; voor Zijn aangezicht vluchtten hemel en aarde weg, en er werd voor hen geen plaats meer gevonden”¹².

Hebt ge ooit zulk een grote vrees gezien? Hebt ge ooit zulke verbijsterende en vreeswekkende dingen zien gebeuren? En wie zou dan overeind kunnen blijven? Waar zouden wij, zondaars, heen kunnen vluchten, wanneer wij zien dat de tronen worden opgesteld en de Meester van alle eeuwen Zich neerzet? Wanneer wij zien dat onmetelijke legerscharen vol vreeze rond Zijn troon staan? Dan zal de profetie van Daniël vervuld worden: “Terwijl ik bleef toekijken, werden tronen opgesteld en een Oude van dagen zette Zich neder. Zijn kleed was wit als sneeuw; Zijn hoofdhaar blank als wol; Zijn troon bestond uit vuurvlammen; de raderen daarvan uit laaiend vuur; en een stroom van vuur welde op en vloeide voor Hem uit; duizend maal duizenden dienden Hem en tienduizend maal tienduizenden stonden vóór Hem; het gerechtshof zette zich neder en de boeken werden geopend”¹³.

Een grote vrees zal ons op dat uur beheersen, broeders, en schrik en ontzetting, wanneer Hij Zich zal neerzetten op die onpartijdige rechterstoel en die vreeswekkende boeken zullen worden geopend, waarin zowel onze werken als onze woorden en daden staan opgeschreven, alles wat we in dit leven hebben gezegd en gedaan, toen we dachten dat we konden ontsnappen aan God Die harten en nieren doorgrondt¹⁴, overeenkomstig wat geschreven staat: “Zelfs de haren van uw hoofd zijn stuk voor stuk geteld”¹⁵, dat wil zeggen de overwegingen en gedachten waarover we rekenschap moeten afleggen aan de Rechter.

O, hoeveel tranen zullen we op dat uur nodig hebben, maar we zijn nalatig! O, hoeveel zullen we over onszelf klagen en zuchten, wanneer we de grote geschenken zullen zien die zij die goed gestreden hebben, dan van de roemrijke Koning zullen ontvangen; wanneer we met onze ogen het mystieke Koninkrijk der hemelen zullen zien. En dan zullen we van de

andere kant de vreselijke straffen zien aankomen; en daar tussenin zullen we alle volkeren en elke menselijke ziel zien, van de eerstgeschapen Adam, tot degene die het laatst van allen geboren is, en we zullen zien hoe allen met vrees neerknielen en met het aangezicht ter aarde aanbidden, zoals geschreven staat: “Zowaar Ik leef, zegt de Heer, voor Mij zal alle knie zich buigen”¹⁶.

Dan, Christus beminnde broeders, zal de gehele mensheid, staande tussen Koninkrijk en veroordeling, tussen leven en dood, tussen zekerheid en verdriet, het vreeswekkende uur van het oordeel afwachten, en niemand zal een ander kunnen helpen. Dan zal van ieder de belijdenis van zijn geloof worden gevraagd en wat hij bij de doop heeft beloofd; een geloof vrij van iedere ketterij zal gevraagd worden, een onverbroken zegel en een smetteloos gewaad, zoals geschreven staat: “Doet geloften aan de Heer en volbrengt ze; gij allen rondom, brengt Hem geschenken”¹⁷. Want aan allen die door de doop opgenomen zijn in de Kerk zal rekenschap worden gevraagd overeenkomstig hun vermogens. Zij immers die regeren zullen streng geoordeeld worden¹⁸, zoals geschreven staat: “Van ieder aan wie veel is gegeven, zal veel worden geëist”¹⁹; en: “Met dezelfde maat waarmee gij meet, zal ook u toegemeten worden”²⁰. Maar of iemand nu groot of klein was, allen hebben we het geloof beleden en het heilige zegel ontvangen. Allen hebben we op dezelfde wijze aan de Duivel verzaakt, door op hem te blazen, en allen hebben we ons aan Christus’ kant geschaard, en Hem aanbeden, als we tenminste de betekenis van het mysterie van de doop en het verzaken aan de Vijand hebben begrepen. Vooral het verzaken dat van ons gevraagd wordt op het uur van de heilige Doop lijkt weliswaar iets gerings, als we die woorden uitspreken, maar als we erover nadenken, is het juist een heel groot iets. En hij die zich er aan heeft kunnen houden, is driewerf gelukkig. Want met weinig woorden verzaken we aan al het kwade dat bestaat en waar God een afkeer van heeft. Niet aan een of twee of tien slechte dingen, maar aan al het kwade dat bestaat en waar God een afkeer van heeft, verzaken we. Men zegt bijvoorbeeld: “Ik

verzaak aan de Duivel en aan al zijn werken”²¹. Welke werken zijn dat? Luister maar: “Ontucht, echtbreuk, wellust, bedrog, diefstal, afgunst, toverkunst, waarzeggerij, bezweringen, toorn, woede, Godslastering, vijandschap, twistziekte, naijver. Ik verzaak aan dronkenschap, geklets, trots, weekheid. Ik verzaak aan grapjes, snarenspeel, duivelse gezangen, het doden van ongeboren kinderen, het voorspellen door bestudering van de vlucht van vogels, het ondervragen van geesten, het schrijven op magische schrijftabletten. Ik verzaak aan vlees dat geofferd is aan afgoden, bloed, wat verstikt is en kadavers”²². Maar waarom noem ik zoveel op? Want er is nu geen tijd om alles op te noemen. Laten we het vele weglaten en het met één woord zeggen: “Ik verzaak aan alle toverij die bedreven wordt bij zon, bij maan en bij sterren, bij bronnen, bij bomen, bij driesprongen, met betrekking tot reinigingen en dranken en alle andere ongepaste daden, die te slecht zijn om op te noemen”. Aan dit alles en soortgelijke dingen hebben we verzaakt bij de heilige Doop, en we weten allen dat het werken en leringen van de Duivel zijn.

Dit alles hebben we geleerd, terwijl we daarvóór in de duisternis waren, in de macht van de Duivel, voordat het licht tot ons kwam; toen we verkocht waren onder de zonde²³. Maar toen de menslievende en barmhartige God ons wilde bevrijden uit deze dwaling, bezocht het licht uit de hemel ons²⁴, en verscheen de verlossende genade van God²⁵. Hij heeft Zichzelf gegeven tot losprijs voor ons²⁶, en heeft ons vrijgekocht uit de dwaling van de afgoden en het heeft Hem behaagd ons te hernieuwen met water en Geest²⁷. Aan dat alles hebben we dus verzaakt, en we hebben de oude mens met zijn daden afgelegd en ons bekleed met de nieuwe Adam²⁸. Wie na de genade toch de slechte werken doet die we hiervoor genoemd hebben, heeft de genade verlaten, en Christus zal hem in het geheel niet tot nut zijn, omdat hij blijft zondigen.

Ge hebt gehoord, Christus beminnende broeders, aan hoeveel kwaad we met weinig woorden hebben verzaakt. Dit verzaken en de goede belijdenis worden op dat uur en die dag van elk

van ons gevraagd. Want er staat geschreven: “want op grond van uw woorden zult ge gerechtvaardigd worden”²⁹. En de Heer heeft ook nog gezegd: “Naar uw eigen woorden zal Ik u oordelen, slechte knecht”³⁰. Het is dus duidelijk dat onze woorden ons op dat uur ofwel veroordelen, ofwel rechtvaardigen.

Maar hoe zullen we worden onderzocht? De herders, dat wil zeggen de bisschoppen, zullen onderzocht worden op hun manier van leven en op hun kudde, en aan elk van hen zullen de redelijke schapen gevraagd worden die ze van de Opperherder Christus ontvangen hebben. Als echter door de nalatigheid van de bisschop een schaap verloren is gegaan, zal van de handen van de bisschop diens bloed gevraagd worden. Vervolgens zullen op dezelfde wijze de priesters rekenschap moeten afleggen over hun kerk; en tegelijk ook de diakens. Maar ook elke gelovige zal rekenschap moeten afleggen over zijn gezin, over zijn vrouw en zijn kinderen, en over zijn dienaren en dienaressen, of hij ze in de tucht en de vermaning des Heren³¹ heeft opgevoed, zoals de Apostel beveelt. Dan zullen de koningen en de aanvoerders onderzocht worden, de rijken en de armen, de kleinen en de groten, op de werken die ze hebben gedaan. Want er staat geschreven: “Want wij moeten allen voor de rechterstoel van Christus verschijnen, opdat eenieder vergelding ontvangt voor hetgeen hij in zijn lichamelijk bestaan heeft gedaan, hetzij goed of kwaad”³². En op een andere plaats staat er nog geschreven: “niemand is er die redt uit Mijn macht”³³.

Wij smeken u ons te zeggen wat er daarna zal gebeuren.³⁴ Met pijn in mijn hart moet ik u zeggen dat ge niet zoudt kunnen verdragen te horen wat er daarna zal gebeuren; laten we er maar over zwijgen, Christus beminnende broeders. Daarop vroegen de Christus beminnende broeders: Is het dan nog erger dan wat hiervoor gezegd is en wat we van u gehoord hebben?

De leraar weende en zei: Ik zal onder tranen spreken, want het is onmogelijk daarover te spreken zonder te wenen: het gaat

immers om het einde. Maar omdat we van de Apostel het gebod hebben gekregen het toe te vertrouwen aan betrouwbare mannen³⁵, en omdat gij betrouwbaar zijt, zal ik het u toevertrouwen, dan kunt gij anderen onderrichten. Al doet mijn hart pijn als ik het vertel, gij deelt mijn pijn met mij, gezegende broeders. Want dan, Christus beminnde broeders, wanneer de werken van allen in het bijzijn van de Engelen en de mensen onderzocht en geopenbaard zijn, wanneer Hij alle vijanden onder Zijn voeten heeft gelegd, en alle heerschappij en macht vernietigd zal hebben³⁶, en alle knie zich voor God buigt³⁷, zoals geschreven staat, dan zal Hij een scheiding tussen hen maken, zoals een herder de schapen van de bokken scheidt³⁸. Want zij die goede werken hebben gedaan en goede vruchten hebben gedragen, worden gescheiden van hen die geen vrucht hebben gedragen en van de zondaars, en zij zullen stralen als de zon³⁹. Het zijn zij die de geboden van de Heer onderhouden, die barmhartig zijn, de vrienden van armen en wezen; het zijn zij die vreemdelingen bij zich opnemen, die de naakten kleding geven, die de gevangenen bezoeken, die degenen die lijden bijstaan, die de bedlegerigen bezoeken; zij die nu wenen⁴⁰, nu arm zijn geworden⁴¹ om de schatten die in de hemelen verzameld zijn; zij die de overtredingen van anderen vergeven; zij die het zegel van het geloof voor geen enkele ketterij verbroken of besmeurd hebben: dezen zal Hij aan Zijn rechterhand plaatsen. De bokken echter zal Hij aan Zijn linkerhand plaatsen⁴². Dat zijn zij die geen vrucht hebben gedragen, die de goede Herder hebben vertoornd, die niet geluisterd hebben naar de stem van de Opperherder, de pochers, de weerspannigen, zij die in deze tijd van bekering spelen en dartelen als jonge dieren; die hun hele leven verkwisten met uitspattingen en dronkenschap en hardvochtigheid, zoals die rijke die nooit medelijden had met de arme Lazarus⁴³. Daarom zullen ze veroordeeld worden om geplaatst te worden aan de linkerkzijde, omdat ze onbarmhartig en hardvochtig zijn, en geen vrucht van berouw hebben gedragen, en geen olie in hun lampen hebben⁴⁴. Zij echter die olie hebben gekocht bij de armen en hun vat gevuld hebben, staan vol glorie en vreugde aan de rechterzijde, met hun brandende lamp in de hand en

horen die gelukzalige en medelijdende stem zeggen: “Komt, gezegenden van Mijn Vader, neemt bezit van het Koninkrijk dat voor u bestemd was vanaf de grondvesting der wereld”⁴⁵. Zij echter die aan de linkerhand staan, zullen het smartelijke en vreselijke vonnis horen: “Gaat weg van Mij, vervloekten, in het eeuwige vuur, dat bereid is voor de Duivel en zijn engelen⁴⁶; zoals gij geen medelijden hebt gehad, zo is er nu ook geen medelijden voor u; zoals gij niet naar Mijn stem geluisterd hebt, zo zal Ik nu ook niet naar uw jammerklachten luisteren. Want gij hebt Mij niet gediend; evenmin hebt gij Mij gevoed toen Ik honger had, noch Mij te drinken gegeven toen Ik dorst had; noch Mij als vreemdeling opgenomen, noch Mij gekleed toen Ik naakt was, noch Mij bezocht toen Ik ziek was, noch naar Mij omgezien toen Ik gevangen was. Gij zijt werkers en helpers van een andere heer geweest, namelijk de Duivel. Gaat daarom weg van Mij, gij werkers van ongerechtigheid”⁴⁷. En zij zullen heengaan naar de eeuwige straf, maar de rechtvaardigen naar het eeuwige leven⁴⁸.

Gaan allen heen naar dezelfde straf, of zijn er verschillende straffen?

Er zijn verschillende strafplaatsen, zoals we in het Evangelie horen. Er is de uiterste duisternis⁴⁹; het is duidelijk dat er ook nog een andere is, de binnenste duisternis. De gehenna van vuur⁵⁰ is een andere plaats; het tandengeknars⁵¹ is ook nog een andere plaats; de worm die niet sterft⁵² is op een andere plaats; de vuurpoel⁵³ is weer ergens anders; de onderwereld⁵⁴ is ook weer een andere plaats; het onuitblusbare vuur⁵⁵ is ook weer elders; het onderaardse⁵⁶ en het verderf⁵⁷ bevinden zich weer elk ergens anders; diep onder de aarde⁵⁸ duidt op weer een andere plaats; de Hades, waar de zondaars naar worden teruggevoerd⁵⁹ en de bodem van de Hades⁶⁰ is de vreeswekkendste plaats. Dit zijn de straffen die de ongelukkigen ten deel vallen, ieder in overeenstemming met zijn zonden, zware of lichte, overeenkomstig hetgeen geschreven staat: “in de strikken van zijn zonden raakt hij vast”⁶¹; dat is ook de betekenis van “zwaar geslagen” en “licht gestraft”⁶². Zoals er hier verschillende straffen zijn, zo geldt dat ook voor het toekomstige

leven. Zij echter tussen wie vijandschap heerst, zullen als zij in die toestand van hun lichaam gescheiden worden, onverbiddelijk veroordeeld worden op de dag van het Oordeel en als verfoeiden gezonden worden naar de uiterste duisternis en het eeuwige vuur, omdat zij het lichte gebod van de Heer hebben overtreden dat zegt: “Hebt elkander lief”⁶³, en “vergeeft tot zeventig keer zeven maal”⁶⁴. En ieder die gezondigd heeft, moet niet in onverschilligheid leven, maar evenmin wanhopig; want we hebben een Voorspreker bij de Vader, Jezus Christus, de rechtvaardige God, en Hij is de verzoening voor onze zonden⁶⁵. Niet voor de zonden van hen die onverschillig leven, en evenmin van hen die maar slapen en snurken, en evenmin van hen die grapjes maken en lachen, maar van hen die rouwen en zich bekeren en Hem dag en nacht aanroepen; zij zijn het die door de Trooster getroost zullen worden. Iemand echter die gezondigd heeft en zijn zonden vergeten was, en in die staat van zijn lichaam gescheiden wordt, op hem zal de toorn van God neerkomen waarop Manasse doelde toen hij zei: “Want onverdraaglijk is Uw toorn waarmee Gij de zondaars bedreigt”⁶⁶.

Wee degene die de ontucht bemint. Wee de dronkaard. Wee hen die de wijn drinken met tamboerijn en fluit, en niet op het doen des Heren letten⁶⁷, en niet meer denken aan Zijn woorden. Wee degenen die de Heilige Schriften bespotten. Wee degenen die de tijd van het berouw en de bekering verdoen met amusement en grapjes; want zij zullen de tijd zoeken en zij zullen hem niet vinden. Wee degenen die leugens en dwaling als raad aanvaarden, en hun toevlucht nemen tot waarzeggers, en hun aangezicht wenden tot duivelse leringen⁶⁸, want zij zullen met de demonen veroordeeld worden in het toekomstige leven. Wee degenen die onrechtvaardig schulden afdwingen. Wee degenen die zich bezighouden met magische praktijken, met toverij en waarzeggerij en het doden van ongeboren kinderen en dergelijke. Wee degenen die de arbeider zijn loon onthouden, want iemand die een ander zijn loon onthoudt, is een bloedhond⁶⁹. Wee degenen die onrechtvaardig rechtspreken, die de schuldige vrijspreken en de onschuldige zijn

gerechtigheid ontnemen⁷⁰. Wee degenen die het heilige geloof beoedelen met ketterijen, of kettters lijdzaam verdragen. Wee degenen die ongeneeslijke hartstochten bezitten, dat wil zeggen de afgunst en het kwaadspreken. Maar waarom zeg ik eigenlijk zoveel en beëindig ik niet mijn opsomming? Wee degenen die zich op die vreeswekkende dag ter linkerzijde zullen bevinden, want zij zullen verzinken in de duisternis en bittere tranen vergieten wanneer zij dat onverbidelijke vonnis zullen horen: “Gaaf weg van Mij, vervloekten”⁷¹. En anderen zullen het vreselijke vonnis horen dat luidt: “Dat de zondaars teruggevoerd worden naar de Hades”⁷². Weer anderen zullen horen: “Voorwaar, Ik zeg u: Ik ken u niet; gaat weg van Mij, gij die ongerechtigheid doet”⁷³. Anderen, de afgunstigen, zullen te horen krijgen: “Neem wat u toekomt en ga naar huis”⁷⁴. En waar zouden zij dan heen moeten gaan? Het is duidelijk dat zij daarheen zullen gaan waar zij zijn die te horen hebben gekregen: “Gaaf weg van Mij, vervloekten, in het eeuwige vuur”⁷⁵. Anderen zullen te horen krijgen: “Bindt hem aan handen en voeten, en werpt hem in de uiterste duisternis”⁷⁶. Anderen zullen als onkruid vastgebonden worden om te branden⁷⁷ in de vuuroven. Zoals er vele manieren zijn om gered te worden, zo zijn er ook vele woningen in het Koninkrijk der hemelen⁷⁸. En zoals er vele manieren zijn om te zondigen en overtredingen te begaan, zo bestaan er ook vele soorten straf. Zolang ge nog tranen en berouw hebt, moet ge met mij wenen. Want, gezegende broeders, ik heb me die verschrikkelijke scheiding in herinnering gebracht en ik kon het niet verdragen. Want op dat vreeswekkende uur zullen zij die bedroevende en smartelijke scheiding moeten ondergaan en weggaan naar een ver oord, zonder hoop op terugkeer. Wie heeft zulk een stenen hart dat hij niet reeds nu om dat uur weent, wanneer bisschoppen van hun medebisschoppen gescheiden worden, priesters van hun medepriesters, diakens van hun medediakens, en hypodiakens en lezers van hun gezellen? Dan zullen zij die ooit koning waren, heengaan en wenen en weggevoerd worden als slaven. Dan zullen aanvoerders en onbarmhartige rijken steunen, en zij zullen rondkijken op zoek naar hulp, wanneer zij van alle kanten verdrukt worden, en niemand zal hen

kunnen helpen. Rijkdom zal niet zichtbaar zijn, er zullen geen vleiers zijn, barmhartigheid vinden ze niet meer, want ze hebben zelf geen barmhartigheid getoond en niets van tevoren omhoog gezonden om er nu gebruik van te maken, zoals ook de Profeet over dergelijke mensen zegt: “zij sliepen hun slaap en vonden niets in hun handen”⁷⁹. Dan worden ouders van hun kinderen gescheiden, en vrienden van hun vrienden. Dan zullen vol verdriet de man en de vrouw van elkaar gescheiden worden die hun huwelijksbed niet onbevlekt bewaard hebben⁸⁰. Dan zullen ook zij weggenomen worden die weliswaar volgens hun lichaam maagdelijk zijn gebleven, maar die in hun handelen hard en onbarmhartig zijn; want het oordeel is onbarmhartig voor hem die geen barmhartigheid bewezen heeft⁸¹. Ik zal hier niet meer over vertellen, want vrees en beven bevangen me terwijl ik vertel. Maar ik zal het kort zeggen: zij zullen weggehaald worden uit de rechtszaal en met geweld, met duwen en slagen, door strenge Engelen weggevoerd worden, en zij zullen knarsen met hun tanden en zich aldoor omdraaien om de rechtvaardigen te zien en de vreugde waarvan zij gescheiden worden. En zij zullen het onbeschrijflijke licht zien; en de schoonheid van het Paradijs; en hun bekenden die in die vreugde verblijven; en zij zullen de grote geschenken zien die zij die de goede strijd gestreden hebben, ontvangen uit de handen van de glorierijke Koning. Vervolgens zullen zij langzaam worden weggevoerd en gescheiden van alle rechtvaardigen, en van hun vrienden en bekenden, en daarna zullen zij God Zelf niet meer kunnen zien, en evenmin de vreugde en het ware licht. Uiteindelijk komen ze aan bij de straffen die hiervoor genoemd werden, waar ze worden verspreid, en ieder bij de hem toekomende straf wordt gebracht.

Dan zullen ze zien dat ze volkomen verlaten zijn en dat al hun hoop vervlogen is, en dat niemand hen kan helpen of hun voorspraak kan zijn, want Gods oordeel is rechtvaardig. Dan zullen zij bittere tranen wenen en zeggen: “Hoeveel tijd hebben wij niet verloren met onze zorgeloosheid! Hoezeer zijn wij bedrogen! Hoe hebben wij de Schriften toch niet ernstig

genomen toen we ze hoorden! Daar was het God Die in de Schriften sprak, en wij hebben niet opgelet. En nu roepen wij hier, en Hij keert Zijn aangezicht ver van ons af. Wat voor nut hebben de uiteinden van de aarde voor ons gehad? Waar is de vader die ons in de wereld heeft gebracht? Waar is de moeder die ons gebaard heeft? Waar zijn onze broeders en zusters? Waar zijn onze kinderen? Waar zijn onze vrienden? Waar is onze rijkdom? Waar zijn onze bezittingen? Waar is de drukte? Waar zijn de maaltijden? Waar is het vele en onnodige heen en weer rennen? Waar zijn de koningen en de aanvoerders? Waarom kan niemand van hen allen ons helpen en kunnen wij evenmin onszelf helpen, maar zijn we volkomen verlaten door God en de Heiligen, en worden we gescheiden van de onzen? Wat moeten we doen? Er is immers geen tijd meer voor bekering; smeekbeden hebben geen uitwerking meer; tranen kunnen ons niet meer helpen; er zijn geen armen en lijdenden meer die ons olie kunnen verkopen⁸², want het feest is afgelopen. Toen we de tijd en de mogelijkheid hadden, en degenen die de olie verkochten ons onder tranen toeriepen: “Koopt toch!”, hebben we onze oren dichtgestopt en hebben we niet geluisterd en evenmin gekocht. En nu zoeken wij hen en vinden we hen niet meer. Er is geen verlossing meer voor ons, ongelukkigen; er is geen barmhartigheid meer voor ons; want we zijn geen barmhartigheid waard. Het oordeel van God is rechtvaardig. We zullen de scharen der Heiligen niet meer zien, we zullen het ware licht niet meer zien. We zijn van iedereen gescheiden. Wat kunnen we nog zeggen?

Wij groeten u, alle rechtvaardigen; wij groeten u, Apostelen, Profeten en Martelaren. Wij groeten u, koor der Patriarchen. Wij groeten u, slagorde der monniken. Wij groeten u, kostbaar en levenschenkend Kruis. Wij groeten u, Koninkrijk der hemelen. Wij groeten u, hemels Jeruzalem, moeder van de eerstgeborenen⁸³. Wij groeten u, Paradijs der genietingen. Wij groeten ook u, Koningin en Theotokos, moeder van de menslievende God. Wij groeten u, vaders en moeders, zonen en dochters; geen van u zullen we ooit nog zien”. En daarna gaat ieder naar de plaats van zijn straf die hij door zijn slechte daden voor

zichzelf bereid heeft, waar de worm die hem eet niet sterft, en het vuur niet dooft⁸⁴.

Ge hebt het gehoord, Christus beminnende broeders. Ik heb toegegeven aan uw smeekbede en uw verlangen vervuld. Ge weet nu hoe we onszelf moeten voorbereiden. Ge hebt gehoord wat zij die zorgeloos en nalatig zijn en zich niet bekeren, verliezen. Ge hebt gehoord hoe zij die de geboden van de Heer niet ernstig nemen, niet ernstig genomen worden. Ge hebt gehoord hoe dit zielendodende leven de meeste mensen bedriegt en op een dwaalspoor brengt. Ge hebt gehoord hoe zij die de Heilige Schriften bespotten, bespot worden. Laat niemand misleid worden, gezegende broeders. Laat niemand ongelovig zijn en menen dat wat gezegd is over het Oordeel alleen maar woorden zijn. Maar laten wij allen standvastig vertrouwen op de Heer, dat er een opstanding van de doden is, en een oordeel, en een vergelding van het goede en het kwade, overeenkomstig de Heilige Schriften. En laten we geen aandacht schenken aan wat tijdelijk is en het minachten, en zorgen voor onze verdediging en onze verschijning voor de vreeswekkende rechterstoel en voor de verschrikkelijke dag en dat vreeswekkende uur. Want dat uur is het moeilijkste, het pijnlijkste, het verdrietigste uur; het is het uur waarop heel ons leven geoordeeld zal worden. Het is deze vreeswekkende dag en dit uur waarover de heilige Profeten en Apostelen reeds gesproken hebben. Het is deze dag en dit uur waarover de Heilige Schrift, van het ene uiteinde van de wereld tot het andere, in de kerken en overal allen toeroept en verkondigt en aanspoort, met de woorden: “Kijkt goed, waakt, let op, weest nuchter, bidt, weest barmhartig, weest gereed, want ge weet niet op welke dag en op welk uur de Heer zal komen”⁸⁵.

Allen die door God geïnspireerd waren, hebben, zoals ik al zei, met verdriet en onder tranen geroepen, om te waarschuwen voor de zwaarte van die dag. De profeet Jesaja heeft over die dag gezegd: “Zie, de Heer komt om de gehele aarde te verderven en haar zondaars van haar te verdelen”⁸⁶. En dezelfde Profeet zegt ook nog: “Zie, de Heer zal komen, Zijn loon is bij

Hem en Zijn vergelding gaat voor Hem uit”⁸⁷. Een andere Profeet roept uit: “Zie, de Heer komt, en wie kan de dag van Zijn komst verdragen, en wie zal overeind blijven als Hij verschijnt?”⁸⁸. Weer een andere Profeet roept uit: “Heer, ik heb de tijding aangaande U vernomen, en op het gerucht daarvan kwam het bederf in mijn gebeente”⁸⁹. Weer een andere Profeet roept uit naam van de Heer: “Op de dag van het Oordeel zal Ik vergelden, en er is niemand die redt uit Mijn macht”⁹⁰. Over die dag heeft de heilige David gezegd: “God verschijnt zichtbaar, onze God zal niet zwijgen. Vuur ontbrandt voor Zijn aanschijn, een hevige storm omringt Hem”⁹¹. Op die dag doelt ook de Apostel Paulos wanneer hij uitroept: “Op de dag waarop God de verborgen roerselen der mensen zal oordelen, volgens mijn evangelie”⁹². En hij zegt ook nog: “Zie dus nauwlettend toe hoe gij u gedraagt”⁹³; vreselijk is het te vallen in de handen van de levende God”⁹⁴. Ook de gelukzalige Petros, de coryfee der Apostelen, roept uit in verband met die dag: “De dag des Heren zal komen als een dief; op die dag zullen de hemelen vergaan met groot gedruis en de elementen zullen verteerd worden door het vuur”⁹⁵. Maar waarom spreek ik over Profeten en Apostelen? Onze Meester en Heer Zelf heeft die dag voorzeggd met de woorden: “Past op dat uw hart niet bezwaard wordt door roes en dronkenschap en de zorgen des levens, zodat die dag u onverhoeds zou overvallen; want hij zal komen als een strik over allen die de gehele aarde bewonen”⁹⁶. Weest dus waakzaam”⁹⁷, want de Mensenzoon zal komen op een uur dat gij het niet verwacht”⁹⁸; en spant uw krachten in om binnen te treden door de nauwe poort, die ten leven leidt”⁹⁹.

Laten wij die weg bewandelen, broeders, om het eeuwige leven te beërven, want het is duidelijk dat wie die weg bewandelt, het eeuwige leven zal beërven. Deze weg is het leven. Want al zijn er slechts weinigen die hem vinden¹⁰⁰, wij moeten er niet van afdwalen, geliefden. Laat niemand van u een andere weg bewandelen dan deze, om niet ten verderve te gaan, zoals de Profeet zegt: “Opdat de Heer niet toorne, en gij verloren gaat van de rechte weg”¹⁰¹. Laten we naar de Meester luisteren

Die zegt: “Ik ben het licht der wereld. Ik ben de goede herder. Ik ben het leven. Ik ben de deur: wie door Mij binnengaat, zal gered worden. Ik ben de weg. Wie Mij volgt, wandelt niet in het duister, maar hij bezit het licht des levens”¹⁰².

Laten we dus die gelukzalige weg bewandelen die allen gegaan zijn die naar Christus verlangden. Die weg is moeilijk te begaan, maar de rust is gelukzalig. Het bewandelen van die weg brengt verdriet met zich mee, maar de beloning is vreugde. Het bewandelen van die weg gaat met benauwdheden gepaard, maar uw rustoord zal ruim zijn. Het bewandelen van die weg houdt in: bekering, vasten, gebed, nachtwaken, nederigheid, armoede van geest, zich niet bekommeren om het lichaam, zich bekommeren om de ziel, slapen op de blote grond, ongewassen zijn, droog voedsel eten, honger, dorst, naaktheid, barmhartigheid, tranen, berouw, zuchten, kniebuingingen, de inspanning van handenarbeid, gevaren, aanvallen, beledigd worden en het verdragen, gehaat worden en niet haten, geschaad worden en het goede terugdoen, aan hen die ons onrecht hebben gedaan, hun onrecht vergeven¹⁰³, ons leven geven voor onze vrienden¹⁰⁴. En ten slotte, ons bloed geven voor Christus, als het moment dat van ons vraagt. Wie de hindernissen neemt bij deze nauwe poort en op deze moeilijke weg, zal de gelukzalige, hemelse beloning ontvangen, waaraan nooit een einde komt.

Wijd daarentegen is de poort en breed de weg die ten verderve leidt¹⁰⁵. Wat men op die weg tegenkomt is wat in dit huidige leven vreugde verschaft, maar wat in het hiernamaals verdriet zal opleveren. Hier is het aangenaam, daar bitterder dan gal. Hier is het licht en blij, daar zwaar en verdrietig. Hier lijken daden onbeduidend en verwaarloosbaar, daar echter omsingelen ze als wilde dieren degenen die ze bedreven hebben en zich niet bekeerden, overeenkomstig het woord van de Profeet. Hij zegt immers: “Op de dag van het onheil omringt mij de ongerechtigheid die mijn ziel belaagt”¹⁰⁶, dat wil zeggen de slechtheid van dit leven, wat duidt op wat men tegenkomt op de brede weg. De Apostel somt dit op een bepaalde plaats op,

waar hij zegt: “Het zijn ontucht, onreinheid, losbandigheid, afgoderij, toverij, vijandschap, twist, afgunst, toorn, zelfzucht, tweedracht, scheuringen, nijd, dronkenschap, zwelgerij en dergelijke”¹⁰⁷. Wat men tegenkomt op de brede weg zijn ook nog grapjes, geschreeuw, genietingen, citers, fluiten, dansen, baden, zachte kleding, rijke maaltijden, applaus en lawaai, zorgeloze slaap, zachte matrassen, weelderige sofa’s, vraatzucht, broederhaat, en het ergste van alles, gebrek aan boetvaardigheid en het nooit nadenken over het vertrek uit deze wereld.

Dat is wat men tegenkomt op die gevaarlijke weg, die door velen bewandeld wordt, en ze zullen daarom de verblijfplaats vinden die hen toekomt. In plaats van genietingen hongert, in plaats van dronkenschap dorst, in plaats van rust verdriet, in plaats van gelach geweent, in plaats van een citer geklaag, in plaats van gezetheid een worm, in plaats van zorgeloosheid gebrek, in plaats van dansen samenzijn met de demonen, in plaats van toverij en waarzeggerij en andere slechte bezigheden de uiterste duisternis, de gehenna van het vuur en dergelijke, de weilanden van de dood, waar deze zijn schapen laat weiden en zijn leerlingen en vrienden, dat wil zeggen degenen die de brede en gemakkelijke weg bewandelen, overeenkomstig het woord van de Profeet die zegt: “Als schapen komen zij in de Hades, de dood zal hun herder zijn”¹⁰⁸. Laten wij, geliefde broeders, ons echter ver houden van die gevaarlijke weg, laten we luisteren naar de Heer Die zegt: “Spant al uw krachten in om binnen te treden door de nauwe poort; want Ik zeg u dat er velen trachten binnen te komen, maar zij zijn er niet toe in staat”¹⁰⁹. En nog andere soortgelijke uitspraken van de Heer en alle Goddragende Profeten.

Het is door die dag voor de geest te houden dat de heilige Martelaren niet treurden om hun lichaam, maar geduldig alle folteringingen verdroegen, vol vreugde, wegens hun hoop op kransen. Anderen hebben gestreden in woestijnen en in de bergen, onder vasten en onthouding. Maar ook nu wordt die strijd nog gestreden, niet alleen door mannen, maar ook door vrouwen, het zwakke geslacht, die na door de nauwe poort te

zijn gegaan en de smalle en moeilijke weg te hebben bewandeld, het Koninkrijk der hemelen tot zich hebben getrokken¹¹⁰. Wie zal dan die schande kunnen verdragen, wanneer op die dag vrouwen een krans zullen ontvangen, terwijl vele mannen beschaamd zullen staan? Want daar is geen sprake meer van man en vrouw¹¹¹, maar ieder zal zijn eigen loon ontvangen, in overeenstemming met zijn arbeid¹¹². En dit vond niet alleen plaats in woestijnen en in de bergen, maar nog veel meer in de steden en de dorpen en eilanden en in de kerken hebben de menigten gestraald van hen die gered zijn, doordat elk van hen ijverig de geboden van de Meester Christus nageleefd heeft, volgens zijn staat: bisschoppen, priesters, diakens en de andere rangen in de kerk. Koningen en aanvoerders, leiders en machthebbers. Want God de Meester heeft geen onderscheid gemaakt, en evenmin de ene plaats boven de andere verkozen, maar Hij heeft gezegd: “Waar men samenkomt in Mijn naam, dat wil zeggen in de woestijn, in de bergen, in de holen, in de steden, in de dorpen, op de eilanden of op welke plaats ook van Mijn heerschappij, daar ben Ik in hun midden¹¹³, en Ik zal met hen zijn tot aan de voleinding der tijden¹¹⁴, en in het toekomstige leven zal Ik hen weiden tot in eeuwigheid”.

De gelukzalige David schreide elke nacht zijn bed nat met tranen¹¹⁵, wanneer hij dacht aan het vreeswekkende gericht en de onvermurwbare Rechter en smeekte God: “Heer, tred niet in het gericht met Uw dienaar, en wil mij ook niet veroordelen, Menslievende; Ik heb immers geen enkele verdediging, daarom smee ik Uw goedheid, niet in het gericht te treden met Uw dienaar. Want als Gij dit zoudt doen, zou geen enkele mens zich voor Uw aangezicht kunnen rechtvaardigen”¹¹⁶. Ge ziet, broeders, dat de gelukzalige David die dag en dat uur vreesde, en dat hij zijn verdediging gereedmaakte.

Komt dan ook gij, Christus beminnde broeders, voordat die dag er is, voordat het feest voorbij is, voordat God openlijk verschijnt en ons onvoorbereid vindt. Laten we Zijn wederkomst vóór zijn met belijdenis¹¹⁷, met bekering, met gebeden, met vasten, met tranen, met gastvrijheid. Laten we op tijd zijn, voordat God openlijk verschijnt en ons onvoorbereid vindt.

Laten we niet ophouden ons te bekeren en onder inspanning smeken, en ons gereedmaken om de Heer tegemoet te gaan, allen tezamen, mannen en vrouwen, rijken en armen, slaven en vrije mensen, ouderen en jongeren.

Let op dat er niet iemand is die zegt dat hij vele zonden bedreven heeft en geen vergeving verwacht. Iemand die zo spreekt, weet niet dat God de God is van hen die zich bekeren; Die op aarde gekomen is voor hen die ziek zijn; Die gezegd heeft dat “er vreugde zal zijn over één zondaar die zich bekeert”¹¹⁸; Die gezegd heeft: “Ik ben niet gekomen voor de rechtvaardigen, maar om de zondaars te roepen tot bekeering”¹¹⁹. En de ware bekering is dat iemand zich verre houdt van de zonde en de zonde haat, overeenkomstig hetgeen David zegt: “Voor onrecht heb ik slechts haat en verachting”¹²⁰, en: “Ik zweer en ben vastbesloten om Uw geboden te onderhouden”¹²¹. En dan zal God met vreugde degene die tot Hem komt aannemen.

Let op dat er niet iemand is die durft te zeggen dat hij niet gezondigd heeft. Iemand die zo spreekt is blind en kortzichtig en bedriegt zichzelf, en hij realiseert zich niet hoe Satan hem zowel in woorden als in daden, met het gehoor, het gezicht, de tast en de gedachten bedriegt, want wie kan zich erop beroemen dat zijn hart rein is¹²² en zijn gevoelens zuiver? Niemand is immers zonder zonde; niemand is vrij van besmetting¹²³; niemand van de mensen is volkomen onschuldig, behalve Hij Die om ons arm geworden is, terwijl Hij rijk was¹²⁴. Alleen Hij is zonder zonde, Die de zonde der wereld wegneemt¹²⁵, Die wil dat alle mensen gered worden¹²⁶, Die niet de dood van de zondaars wil¹²⁷, de Menslievende, de Albarmhartige, de medelijdende, de goede, Die de zielen liefheeft, de Almachtige, de Verlosser van allen, de Vader der wezen en de Rechter der weduwen¹²⁸, de God van hen die zich bekeren, de arts van zielen en lichamen, de hoop der wanhopigen, de haven van hen die zwaar beproefd worden, de hulp der hulpelozen, de weg van het leven, Hij Die allen tot bekering roept en Zich niet afwendt van hen die zich bekeren.